

проблем: формування системно-аналітичної бази для кардинального підвищення ефективності планування та управління освітою; апробації моделей та методів ефективного планування та запровадження системи управління освітою.

ДОСТУП ДО ВИЩОЇ ОСВІТИ

(Деякі проблеми вибору організаційно-технічних форм забезпечення соціальної справедливості та якості контингенту при доборі абітурієнтів)

В. Якушик

*Київ, Національний університет
"Киево-Могилянська Академія"*

I. Аналіз ситуації та постановка цілей

1. Держава у пострадянських країнах часто (через низку обставин об'єктивного та суб'єктивного характеру) самоусувається від належного здійснення активної ролі у забезпеченні ефективної реалізації у сфері вищої освіти принципів соціальної справедливості та меритократії. Водночас професійні (і в тому числі й академічні) корпорації, які у країнах з розвинутими інституціями громадянського суспільства, нерідко змінюють державу в розв'язанні багатьох адміністративно-організаційних питань у сфері вищої освіти, в сучасних умовах пострадянських країн, як правило, нездатні виконувати такі функції, перебуваючи або в ембріональному, або в деморалізованому стані.

2. Перед Україною як однією з пострадянських країн стоїть дилема: або скотитися до розряду периферійного слабозвинутого суспільства, або організуватися і знайти в собі сили для створення власної (інтегрованої у світову систему) інфраструктури постіндустріального та інформаційного суспільства. Одним з головних компонентів такої інфраструктури є ефективна система вищої освіти, в якій важлива роль належить механізмам правиль-

ного вибору серед абітурієнтів (аплікантів) перспективних студентів.

II. Проблеми забезпечення соціальної справедливості та якості контингенту при прийомі нових студентів.

3. Існує дві основні “чисті” (“граничні”) моделі розв’язання цього соціально важливого завдання: а) “корпоративна”, за якої професійні корпорації (як академічні, так і відповідної професії, з якої проводиться навчання) самостійно, тобто без безпосередньої участі держави, виконують головну роль у доборі студентів, в розробці навчальних планів та у професійній акредитації конкретних курсів, навчальних відділень та вузів (яскравим прикладом такої моделі є британська); б) “етатизована” (“одержавлена”), що характеризується інтеграцією всієї системи іспитів та розробки й акредитації навчальних програм у державну адміністративну машину (така модель діє на Тайвані, де, зокрема, з 1954 року Міністерством освіти впроваджено “Єдиний вступний іспит в університети”). Безумовно, існує багато національних та регіональних варіантів кожної з “граничних” моделей та безліч їх проміжних й перехідних форм.

4. Обираючи ту чи іншу модель забезпечення якості набору студентів та соціальної справедливості й детально розроблюючи всі основні інституційно-нормативні компоненти власної національної або локальної чи секторної моделі, треба звертати увагу на традиції системи освіти в країні, на особливості конкретного історичного моменту й сфери навчання та на досвід інших країн.

Для України дуже важливими є проблеми детальної розробки (на базі світового досвіду) ефективних організаційно-технічних форм: зв’язку змісту вступних іспитів з шкільними програмами та мінімальними вимогами щодо схильності та придатності абітурієнтів до обраної професії; публічності змісту цих вимог та наявності доступної системи консультування абітурієнтів; забезпечення попередньої таємності змісту екзаменаційних тестів (бюлетнів); контролю за об’єктивністю екзаменаторів та результатів перевірки тестування; мінімізації сфери прояву непотизму та протекціонізму; надійності процедур протоколювання (для забезпечення можливості встановлення реального змісту предмету можливих конфліктів) та апелювання; дієвості механізмів суспільного, про-

фесійного та державного контролю за ходом іспитів та процесу зарахування студентів у вузи; гарантій прав екзаменаторів (проти будь-якого протиправного тиску), в тому числі їх права на розумну суб'єктивність; протидії проявам нечесності з боку абітурієнтів; чіткості критеріїв встановлення пільг для певних категорій абітурієнтів; можливості вузів враховувати особистість абітурієнта, а не лише результати письмових тестів тощо.

5. На нинішньому етапі розвитку України в її загальнонаціональній системі вищої освіти доцільно застосовувати як елементи "етатизованої", так і "корпоративної" моделі, очевидно, поки що з переважанням елементів першої з них, але за умови здійснення серйозних реформ у державному механізмі.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФОРІЄНТАЦІЇ У ВИЩІЙ ОСВІТІ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ, НІМЕЧЧИНИ ТА ФРАНЦІЇ

М. Івашов

*Київ, Інститут
системних досліджень*

Вивчення публікацій провідних дослідників соціально-економічних, організаційних та методичних проблем вищої освіти в цих країнах дає підставу акцентувати увагу на таких питаннях: профорієнтації, проектування цілей та уточнення політики держави у вищій освіті, формування нових освітніх структур за рахунок "третього сектору" економіки.

У Великобританії нині створена досить гнучка система вищої освіти, яка знаходить систематичну та виважену підтримку з боку уряду. У континентальній Європі міцний державний контроль не тільки за освітніми закладами в цілому, але й за навчальними планами, структурою курсів тощо. Це викликане саме економічними потребами: зростання попиту на професійно орієнтовану підготовку працівників різних рівнів та видів, зокрема, неспроможністю лише силами університетів готувати працівників з вищою освітою.

Цілі та уточнення державної політики в галузі вищої освіти